

Tá ið brotið varð burtur úr nýggjum

Í gjár fylti Júst í Táni 75 ár. Yngru lesararnir komast kanska ikki so væl við navnið, men miðaldrandi og eldri minnst, tá Júst var ein av undangongumonnunum í føroyska vinnulívinum. Hann var 36 ára gamal, tá hann sum hin fyrsti í nýggjari tíð fór til New Foundlands at fiska. Í 1979 greiddi hann myndablaðnum Kolon frá tí ferðini. Við loyvi frá hövundanum prenta vit brot úr tí greinini.

Í 1966 fór Júst í Táni sum hin fyrsti í Føroyum undir at ala sál í feskum vatni og sjógvi. Í bókini Kongshavnar Havn 75 ár, sum kom út í 1991, er grein um, hvussu hetta gekk fyri seg. Við loyvi frá hövundanum prenta vit brot úr tí greinini.

Alingin á byrjunarstigi

Men tá føroyska alisagan nágreiniliga verður fest á blað, fer stóði ivaleyst at verða tikið í tí, at fyrstu lunnarnir til aling, lutvist í feskum vatni og lutvist á sjónum, vórðu lagdir inni í Skálabotni miðskeiðis í sekstíárunum. Í Kollafirði og Vági vóru aliroyndir gjørdar frammanundan, men bert í feskum vatni.

Tað var Júst í Táni á Toftum, sum fór undir alingina. Hann var um hetta munið skipari hjá Poul Hansen og á ferð í Noregi í 1963 í sambandi við, at teir lótu nýtt skip byggja har, sá hann, hvussu norðmenn royndu at menna alivinnuna. Júst helt hetta vera ein eyðsæddan vinnuveg hjá føroyingum, men í fyrstu atlugu kom ikki meir burturúr.

Eini trý ár seinni leigaði Fiskirannsóknarstovan Sildrekan at leita eftir sild kring Føroyar. Júst fórð skipið, sum hann átti saman við bróðrinum Símun og øðrum. Fyri Fiskirannsóknarstovuna var Andrias Reinert við. Hann hevði stutt frammanundan verið á sila-royndarstöðini í Brøns í Jútlandi. Teir báðir høvdu felags áhuga fyri alingini og tosaðu nógv um møguleikarnar.

Hetta setti ferð í Júst, og í 1966 fekk hann Fiskirannsóknarstovuna at keypa ælabogasílarogn frá royndarstöðini í Brøns. Tey vórðu klakt í Silastovuni í Sanda-

gerði, og yngulin varð valdur heima við hús hjá Andrias Reinert.

Samstundis fór Júst at skapa teir itøkiligu karmarnar fyri alingini. Staðið, hann valdi til silaaling, var í Skálabotni ella Skálabotni, sum fólk aðrastaðni nevna tað. Lutvist tí at upplendið var tað størsta har á leið, soleiðis at vatnmongdin kundi gerast størri enn í øðrum øðrum øki, ið lá eins høgliga fyrir. Men eisini tí at Júst helt Skálabotn liggja væl fyrir í mun til Sundalagið, sum hann metti vera best hóskaði øki til aling á sjónum. Ætlanin var sostatt ikki at knýta alingina í hyljum í Skálabotni saman við sjógvaling á fjørðinum, men í staðin at flyta sjóbúnan fisk vesturúr.

18. apríl 1967 komu 150.000 yngul í Skálabotn, og samstundis kom ein nýggj sending av rognum. Hesi vóru eins og tey fyrru frá Brøns í Jútlandi. Tá hevði Júst teir fyrstu hyljarnar, og hann hevði bygt hús við m.ø. klekingarrennu til rognini.

Hyljarnir vóru átøkir teimum, danir vanligu hava nýtt. Talan var um tað, ið er niðan fyri vegin í Skálabotni. Aðrenn komið var so langt, hevði hann fingið neyðugu loyvi frá teimum, sum varðu av jørðini. Vatnið kom úr Svinagjöv, sum kemur úr Ytsta parti í Skálafjalli. Hetta er ognarhagi, og tí skuldi gangast til allar ánar-

arnar at fáa jättan. Seinni vórðu aðrir hyljar grivir oman fyrir vegin, og bóndin Niðri við Hús í Gøtu gav loyvi til hetta og til at nýta Fjarðará.

Á Oyrarbakka varð gjørt klárt til sjógvalingina. Í fyrstu atlugu vórðu steyrar slignir niður í botnin at heingja nótt í. Fyrstu silini vórðu ferd norður á Oyrarbakka í 1969. Meðan arbeið varð á Oyrarbakka, sleptu teir sjóbúnum silum í nótt út fyrir Skipanesi. Hetta var í 1969, og í september mánaði vígaðu tey yngstu um 800 gramm. Arið eftir vórðu fyrstu silini seld. Eini 7,8 tons vórðu seld, øll til Onglands.

Fóður og fódring eru týðandi partar fyri fiskitírvnaðin. Ein partur av tí, teir nýttu, var turrfóður úr Danmark, ið teir smæstu fiskarnir fingi. Vát fóður varð givið teimum størri. Hetta varð málið við kvørn burtur úr tí, sum var tókt, t.d. frá silдавirkinum í Gøtu og Lynfrost. Tað kom fyrir, at tað, teir fingi við gørunum á Funningsfirði, stóð í lási, og so varð tikið, alt eftir sum tørvur var á.

Júst nýtti alt sitt hugflog til at fáa allar lutir at hanga saman og at ganga lagliga fyrir seg. Seinnu árinu eru alt fleiri farnir at fódra fiskin í ringunum frá landi. Hetta royndu teir í fyrsta ringinum á Skipanesi. Slangan lá av tí hægsta á Skipanesi, soleiðis

at fyrimunur fekkst av hæddini, og við vatntrýsti varð fódrið skolað út í ringin.

Áhugin fyri royndunum í Skálabotni var stórr. Hetta sást m.a. av tí nógv fólkum, sum kom hagar at siggja og hoyra. Eitt summarið varð í einum av hyljunum fiskur, sum tey, ið høvdu alistøðina sum ferðamál, kundu fiska fyrir ávíst gjald.

HITABAÐ VATNIÐ

GJØRDI MUNIN

Alingin hevði ein strevnan burð, og tað er eyðsæð, at royndir, sum í sær sjálvum miseydnadust, men sum samstundis gjørdur greitt, hvussu mannagongdin skuldi vera næstu ferð, vóru dyggur smeytur fyri einasamallan mann, hóast nakað av studningi fekkst frá tí almenna. Ein ábending um, hvussu trupult arbeiðið var, fæst, tá vit vísa, hvat roknað varð við, og hvat úrslitið gjørdist. Vit nýta 1967 árgangin sum dømi.

Av teimum 150.000 rognunum, sum komu í apríl mánaði, vóru um ársskiftið 1967/68 56.000 maðkapirur eftir. Vektin var í miðal 8 gramm. Í mai mánaði 1969 varð fyrri fyrstu ferð fiskur sleptur í byrgingina á Oyrarbakka, og tá vóru 38.000 sil eftir. Helmingurin vígaði 80 gramm og hin 170 gramm í miðal.

Við stóði í hesum varð mett, hvat takast kundi sama heystið. Metingin varð grundað á úrslit hjá norðmonnum, og eftir teirra royndum skuldu 19.000 sil, sum vígaðu eitt kilo, takast, og onnur 19.000, sum vígaðu 500 gramm.

Úrslitið gjørdist eitt heilt annað. Á heysti 1969 vórðu 13.000 sil tikin, sum í miðal vígaðu 600 gramm og hin helmingurin varð tikin á heysti 1970. Tá var talið komið niður á 11.000, og miðalvektin var 800 gramm. Sostatt var samlaða slaktivektin 8,2 tons, meðan metingarnar søgdu 28 tons.

Júst var greiður yvir, at ein av høvðustrupulleikunum var tørvurin á hitaðum vatni, bæði til klekingina og í sambandi við trivnan og vøksturin í hyljunum. Neyðugt er at hava ávíst tal av samdøgurs hitastigum fyrir at fáa rognini undan. Er áarhitin t.d. fyra stig, so tekur klekingin dupult so

Júst í Táni, tá hann var upp á tað besta

langa tíð, sum hon tekur, um hitin er átta stig. Hugstoytt var í vetrarveðri at siggja, at ísakalda vatnið gjørdi, at eingin framgongd var í klekingini.

Ivasamt var, um tað var ráðiligt at hita vatnið við olju, og tað skuldi berast saman við eykakostnaðin, hetta fór at hava við sær. Eingin ivi var um, at besta loysnin hevði verið, um heitari vatn enn vanligt árvatn kundi fást fyrir einki.

Júst greiðir frá, at honum kunnugt var Varmakelda á Varmakeldueiði einasta heita kelda í landinum. Hann visti ikki betur, bæði av tí, ið var at lesa, og av tí, sum fekkst at vita við at práta við fólk.

Ein dagin, hann var inni á Elverkinum, hevði Jógvna á Toppafletum á Skipanesi á munn, um Júst ikki visti um Varmakelduna millum Fjarða. Tað gjørdi hann ikki, og við skund fór hann í kav- anum at máta hitan bæði í nevndu keldu og í øðrum smáum keldum millum Fjarða. Vatnið var heitari enn vanligt árvatn, og tá keldurnar í rørum vórðu veittar saman, hjálpti.

Hetta sást á miðalvektini. Við árslok 1972 var hon 9,6 og í 1973 12,0 gramm.

Í 1970 kom hitt almenna uppi sum partaeigari, og í 1973 yvirtóku teir allan partapeningin í Fiskaaling. Men aðrenn Júst gavst, vóru teir farnir undir fyrireikingar at flyta størsta partin av virkseminum úr Skálabotni og til Áir.

Tá Júst gjørdist greiður yvir, at fleiri heitar keldur funnstu, varð hildið áfram at kanna, hvar tær vóru. Í 1973 komu teir fram á eina keldu norðan fyri hvalastøðina við Áir, sum gevur 5 litrar um sekundi. Vatnið er 14-15 stig. Hetta gjørdi, at 1974 árgangurin við árslok vígaði 120 gramm í miðal, meðan 1973 árgangurin, sum omanfyri nevnt, bert vígaði 12 gramm.

Síðani hevur Fiskaaling øll árin havt sál í Skálabotni. Tá silaprisurin fyrir øðrum árum síðan fór í botn, varð mest sum óskukalt, men nú er lættligt liv komið í aftur. Í 1971 eru 185.000 fiskar – 150.000 sil og 35.000 laksasmoltt. Ein maður hevur fast arbeiði har.

Hetta er einasta aling á landi kring fjørðin, men umframt tær stöðir, sum hava ringar á fjørðinum, er fitt av virksemin á landi í sambandi við alingina.

Fyrsta alingin á sjónum var í Sundalagnum

Vit gera gamla gólvið sum nýtt

Vit pussa, slípa, reinsa, polera, bona, lúta og leggja

ØLL SLØG AV GÓLVUM

Gólvætænastan

Skemmingsgøta 19 Tlf. 18875 - 88875
Tórshavn Fax. 18809

Ókeypiss tilboð og vegleiðing verða givin.